

De Nanterre a Vincennes. La universitat francesa i el Maig del 68

Francesc Calvo Ortega*

Resum

L'objectiu d'aquest article està centrat fonamentalment en els aspectes més problemàtics que va patir la universitat francesa durant el procés de Reforma que el govern del general Charles De Gaulle es va veure obligat a posar en marxa pels esdeveniments de maig de 1968. Però la «revolta dels estudiants» va estar condicionada des de molt abans per un sistema educatiu les estructures del qual estaven en total decadència. La Llei d'Orientació aprovada aquell mateix any ni va solucionar els conflictes que feia anys arrossegava la universitat ni va subministrar a la comunitat educativa un projecte de futur amb garanties de llibertat acadèmica. Els exemples de dues universitats com la de Nanterre, nucli central de la revolta, i la de Vincennes, un projecte educatiu fracassat de la França *post-revolucionària*, són la mostra de la dificultat que tota reforma universitària comporta més enllà de les urgències que històricament la fan necessària.

Paraules clau

educació superior, reforma educativa, revolta dels estudiants, violència política, Maig del 68

Recepció de l'original: 2 de juny de 2008

Acceptació de l'article: 11 d'agost de 2008

La necessitat d'una reforma: la Llei d'Orientació Universitària

El 7 de novembre de 1968, cinc mesos després de la gran crisi política ocorreguda a França, l'Assemblea Nacional i el Senat aproven la «Llei d'Orientació Universitària» que té com a objectiu la reforma del sistema universitari francès (Formerand, 1975). De la mà d'Edgar Faure, ministre d'Educació del govern encapçalat pel general Charles De Gaulle, l'Estat atorga a les universitats una considerable, tot i que limitada, autonomia administrativa, pedagògica i financera. La nova estructura del sistema nacional d'educació superior que adquireix un nou sentit jeràrquic la podem resumir de la següent manera. Al capdavant hi ha el ministeri d'Educació assistit per un consell consultiu anomenat Consell Nacional de l'Ensenyament Superior i la Recerca. A continuació s'estableixen els consells locals que tenen la funció de coordinar les universitats integrades en el *Programme des Regions*, de les quals unes seixanta de caire interdisciplinari esdevenen centres bàsics en la renovació de les institucions d'ensenyament superior. Finalment, un nombre determinat de facultats es converteixen en el que es va conèixer com a Unités d'Enseignement et de Recherche (UER). Les universitats i les UER passen a ser unes unitats autònomes que assumeixen el disseny i l'organització dels títols, la determinació dels programes d'investigació i docència, i la formulació dels propis mètodes pedagògics i d'avaluació tenint en compte les recomanacions de la Llei d'Orientació. D'aquesta manera les universitats agrupen orgànicament les UER que eventualment reben l'estatut d'establiment

(*) Professor del Departament de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de Barcelona. Ha centrat el seu interès en l'estudi de l'aparició, transformació i ruptura epistemològica del discurs pedagògic contemporani. Adreça electrònica: francesccalvo@ub.edu

públic de caire científic i cultural. És a dir, les UER assumeixen el conjunt d'activitats exercides per les universitats i les facultats (Tarrow, 1993).

Els tres principis essencials de la Llei d'Orientació són la pluridisciplinarietat, l'autonomia i la participació. La pluridisciplinarietat, segons el text de la Llei, fa referència a la necessitat per part de les universitats d'associar, en la mesura del possible, les arts i les lletres amb les ciències i les tècniques tot i que hi ha d'haver una vocació dominant. Això significava, doncs, coexistència de disciplines que fins el moment estaven isolades o dividides en facultats. Al mateix temps, la pluridisciplinarietat té l'objectiu de permetre als estudiants d'especialitats diferents de seguir un cert nombre de matèries en comú sempre que els programes d'estudi tinguessin disciplines similars oferint la possibilitat de completar la formació afegint coneixements complementaris a les matèries principals. No hi havia contradicció, segons la Llei, en el fet de profunditzar en una àrea de coneixement i alhora ser competent o al menys estar prou format en branques complementàries. La pluridisciplinarietat, doncs, havia de fomentar en els estudiants, que accedien per primera vegada a la universitat, la familiarització amb diverses disciplines i revisar si calia la pròpia orientació per evitar de caure en eleccions prematures. Quant a l'autonomia, abans dels fets de maig ja hi havia en estudi diversos projectes de reforma de les facultats i les universitats sota la idea de la cogestió i la independència institucional¹. A més de no controlar financera-ment els pressupostos —es demanava la supressió del control a priori de les finances per part del Tribunal de Comptes—, les universitats no tenien la potestat de coordinar les activitats d'ensenyament ni de dirigir la investigació, i quedaven aïllades en la creació i desenvolupament de noves disciplines. L'autonomia pedagògica atorgava a les universitats, entre elles les UER, poder determinar les activitats docents, els programes i els mètodes d'aprenentatge, controlar els coneixements i avaluar les aptituds. Per últim, la idea de participació estava consagrada a canviar els òrgans deliberants dins de la universitat on els professors, estudiants i personal tècnic i administratiu estaven en minoria. Es tractava de la participació en la gestió de les universitats, especialment les de nova creació, en òrgans paritaris. La Llei posterior, de juliol del 1980, augmentarà la representació dels professors fins a un 50% en tots els consells però quedarà invalidada un cop François Mitterrand arribi al poder l'any següent.

D'entrada, la Llei suscita reaccions oposades en la comunitat educativa. D'una banda, alguns sectors la troben estimulants perquè ofereix la possibilitat d'emprendre experiències que eren sistemàticament frenades per les antigues estructures. D'altra banda, la importància que la Llei concedeix a la pluridisciplinarietat i la cogestió constituiria una amenaça per a la qualitat i el nivell de coneixement dels estudis. Si bé la reforma legislativa de la universitat francesa va generar certes expectatives de millora del sistema educatiu superior, la pressió generada pels esdeveniments de maig no va resoldre part de les contradiccions anteriors que varen portar els estudiants a la revolta (Boudon, 1977). La modernització de la universitat tenia una relació directa amb les transformacions socials que De Gaulle es va comprometre a complir

(1) En aquest sentit cal veure l'estudi d'Amestoy (1968), on es detalla el funcionament de l'entramat administratiu d'abans de la Llei tot assenyalant les poques atribucions i poders que posseïa la universitat, debilitat que es veia augmentada pel fet que el govern de la universitat era assumit pel deganat, que no era altra cosa que un aparell administratiu del Ministeri d'Educació.

davant la societat francesa quan la revolta dels estudiants va assolir una dimensió política incontestable. Però les modificacions semblen més aviat una justificació a les demandes dels estudiants per tal de desactivar a curt termini qualsevol altre brot insurreccional a les universitats a l'inici del curs, a l'octubre, que no pas una reforma integral del sistema educatiu (Altbach i Laufer, 1972). Aquests elements que tenien com a objectiu barrar el pas al conflicte dins de la universitat es varen centrar en l'autonomia dels centres i la participació dels estudiants. Però l'excessiu poder dels mandarins que administraven despòticament els centres i el poder antidemocràtic de l'Estat sobre les universitats no semblen ser les causes fonamentals de la revolta de maig. Més enllà de l'existència d'un problema d'autoritarisme –això semblava en un primer moment ja que els primers atacs varen anar dirigits contra les autoritats– no és una condició prou determinant per explicar degudament la revolta dels estudiants (Boudon, 1969).

La reforma de 1968 es va basar en una errònia definició del problema de la universitat perquè ni la va fer més entusiasmadora de cara als estudiants ni la participació va resultar efectiva només per decret: en realitat, la Llei que regulava la participació dels estudiants en la universitat no va anar acompanyada d'elements que els estimessin a identificar-la com una institució prou important per a les decisions que afectaven el seu futur professional. Molts dels errors del passat, d'abans de la revolta, no varen ser resolts amb la reforma i es mantingueren en les estructures universitàries durant molt de temps (Lévy-Garboua, 1976). Una gran part dels analistes de l'època coincidiren que les respostes dels successius governs, primer del general De Gaulle i després de Georges Pompidou, no resolien aspectes bàsics de la crisi com la focalització administrativa en el sistema d'ingrés i expedició de títols que beneficiava més aviat a les classes altes i mitjanes-altes urbanes, el centralisme a la regió de París, la necessitat de més universitats multidisciplinars, etc.²

L'estudi de Samuel Osgood, dos anys abans de la revolta (1966), ja indica el caràcter agònic de la universitat francesa quan assenyala els problemes estructurals que calia resoldre en aquell moment i que s'havien començat a plantejar des de principis de la dècada³. A banda de les Grandes Écoles, els centres més competitius de l'ensenyament superior –la politècnica, la central i la normal superior–, que només acceptaven un 10% dels candidats a l'any⁴, els altres centres públics constituïen un problema de superpoblació –al voltant de 416.000 estudiants durant el curs

-
- (2) De les vint-i-dues universitats existents el 1967 es va passar a setanta-dues el 1975, trenta de les quals estaven localitzades a París. Només unes poques facultats van adquirir l'estatut de UER (Cohen, 1978).
  - (3) Cal destacar a mode d'exemple el número especial de la revista *Esprit* de l'estiu del 1964 «Faire l'Université: Dossier pour la Réforme de l'Enseignement Supérieur», l'article –amb un sentit més general– de François Corre a *Le Nouveau Candide* publicat el setembre de 1965 «Il faut tout changer dans l'Enseignement», i el de Jean Capelle «Renover l'Université» a la revista *Études* del mes d'octubre del mateix any.
  - (4) Aquests centres de gran prestigi en la societat francesa romanen gairebé invariables des de la seva creació, fins i tot després de la revolta de maig de 1968. Malgrat la permanent actualització dels estudis, segueixen sent fidels a l'esperit fundacional i a la gran dificultat d'accedir-hi. Les demandes d'ingrés a l'ensenyament superior no satisfetes han estat regularment orientades cap a altres universitats. En el cas de l'ENS (École Normale Supérieure), es preparava els estudiants –eren dels pocs que rebien una beca– per a la funció docent dins de la universitat encara que molts d'ells s'orientaven a altres professions, especialment el sector de l'alt funcionariat estatal. Ingressar a l'ENS en aquella època era sinònim de llinatge intel·lectual i de pertànyer a una elit: en el camp de les ciències humanes hi van passar, entre d'altres, George Dumézil, Jean Hyppolite, Lucien Séve, Maurice Merleau-Ponty, Louis Althusser, Michel Foucault i Jacques Derrida (Sirinelli, 1986, p. 624 i ss.).

1965-1966 i més de 20.000 professors. La contradicció entre una massificació dels centres i una tradició que vol mantenir uns estàndards alts d'accés a la universitat, a l'estil de les Grandes Écoles, marquen l'evolució de la universitat francesa en aquests anys, la qual cosa va obligar a un bon nombre d'estudiants a preparar un examen d'ingrés molt difícil de superar⁵ i que, un cop aprovat, han de suportar les condicions precàries en què es troben algunes de les facultats més importants (Ben-David, 1968). Professors i estudiants han de treballar en un entorn deficitari: edificis antics, limitacions d'espai en els laboratoris, equipament insuficient, aules congestionades, biblioteques empobrides, etc. A la Sorbona, estudien prop de 30.000 joves en aularis que només tenen capacitat per a 2.000 i la biblioteca amb prou feina ofereix 500 seients.

Nanterre i la revolta dels estudiants

En aquella època, Nanterre era un suburbi industrial conegut com el lloc de naixement de santa Geneviève, patrona de la ciutat de París. Rodejat d'edificis anomenats *bidon-villes*, que servien de vivendes per als treballadors immigrants del nord d'Àfrica, sobtadament va esdevenir notícia internacional com el lloc on arranxa la revolta de Maig del 68, que desestructura gran part del sistema francès d'educació superior.

La Facultat de Lletres i Ciències Humanes de Nanterre va obrir les seves portes l'octubre de 1964. La idoneïtat de la seva creació venia donada per la saturació d'estudiants matriculats que patia la Sorbona i la impossibilitat d'obrir nous espais d'ensenyament en el populós Barri Llatí de París. A les autoritats acadèmiques, la situació de Nanterre els va semblar la millor opció perquè era un barri emplaçat en una posició central respecte a la part oest de la conurbació de París, on hi havia projectada la construcció d'una nova línia de metro –l'anomenat Métro-express régional que per qüestions tècniques no va ser inaugurat fins el 1971– que devia connectar el nou campus amb el centre de la ciutat amb pocs minuts. Aquest avantatge, a més de la possibilitat d'aconseguir els terrenys a un preu immillorable, va ser decisiva a ulls del professor André Aymard, en aquell moment degà de la Sorbona, que es va fer responsable en un primer moment de la realització del projecte.

El nou campus tenia l'aspecte d'una *terra de ningú* desolada al voltant de la qual hi havia un gran nombre d'edificis en construcció, el soroll de les vies del tren que hi passava molt a prop, grans blocs d'apartaments a baix preu, etc.; factors que en conjunt feien del lloc una àrea deserta on hi pesava molt tant la manca d'infraestructures per a l'oci dels estudiants com els problemes de transport de tots aquells que s'havien de desplaçar des d'altres parts de la ciutat. En aquestes condicions, aquell mateix any de 1964 les autoritats acadèmiques es van veure obligades a traslladar forçosament els 3.000 alumnes de la Facultat d'Arts per la poca disponibilitat dels estudiants d'anar-hi voluntàriament. Però el campus també tenia els seus avan-

(5) En aquesta època encara funciona l'anomenada «propédeutique», el curs preparatori per l'accés a l'educació superior creat el 1947 que consistia en un any d'estudis generals dins de l'àrea escollida per l'estudiant, ciències o lletres, on finalment acabava orientant la seva especialització. La superació d'aquest curs era condició *sine qua non* per optar a l'admissió que es realitzava per mitjà d'una prova oral i una altra escrita i que només superaven al voltant d'un 50% d'estudiants. El curs 1967-1968 la xifra va augmentar fins el 80% (Vidal-Naquet, 1971).

tatges. D'una banda, els nous inquilins es varen trobar, en comparació amb les velles construccions de la Sorbona on molts estudiants s'havien d'asseure a terra, amb unes instal·lacions més espaioses i amb molta més il·luminació on la comoditat individual era molt més bona que als edificis del centre. D'altra banda, la ràtio professor-estudiants havia millorat, especialment pel que fa als seminaris, que van esdevenir uns espais per refermar les relacions no formals entre els docents i els alumnes i on era possible la renovació dels mètodes d'ensenyament i avaluació dels coneixements. Tot i així, els problemes no van trigar gaire temps en aparèixer. Curiosament, en el primer conflicte que es va donar a Nanterre els estudiants no hi estaven implicats. Es tractava d'un problema intern entre el nucli dur del professorat de tendència radical d'esquerres i un grup moderat que va protestar per la forma com es reclutaven els nous professors, que rebutjaven per estar polititzada. Les intrigues i manobres per seleccionar els professors i al mateix temps els integrants del deganat van provocar una clara divisió ideològica que més tard va tenir la seva influència en les activitats revolucionàries dels estudiants (Crouzet, 1969).

Va ser del costat dels estudiants que a partir del 1966 es varen generar una sèrie de problemes menors però que van transcendir la vida universitària de manera imprevisible. El primer conflicte es va donar a partir d'una vaga de tres dies organitzada per l'UNEF (Union Nationale des Etudiants de France)⁶, en protesta per les normes estrictes que l'administració del campus imposava als estudiants. El que era una acció considerada normal en l'àmbit universitari, aquesta vegada es va convertir en un incident que va acabar de la pitjor forma. El 17 de març dues noies que volien entrar en un edifici mentre encara durava la jornada de vaga van ser increpades per un grup de vaguistes. Un professor va intentar mediar protegint les noies però va acabar apallissat pels estudiants. La indignació va créixer quan des del deganat de tendència esquerrana no es va adoptar cap mesura contra els culpables. El propi degà va intentar dissuadir la víctima de presentar una denúncia contra els agressors, a canvi d'obrir un expedient disciplinari als responsables de l'agressió. D'altra banda, durant una assemblea de professors convocada amb solidaritat amb l'agredit, dos líders del sector comunista del col·lectiu docent, Cyrille Arnavon, especialista en Literatura Nord-americana, i Mikel Dufresne, de la Facultat de Filosofia, van atacar el col·lega agredit tot titllant-lo de reaccionari i van fer fracassar una moció unitària de simpatia amb el professor. Els estudiants van prendre bona nota d'aquest fet i el van interpretar com un conflicte que en el fons els beneficiava ja que podien anar tan lluny com volguessin sense córrer massa riscos perquè el propi campus no era capaç de posar-se d'acord en una qüestió com aquella (Lefebvre, 1998, pp. 20 i ss.).

A començament de 1967, l'UNEF va endegar a Nanterre i altres universitats, una campanya contra les regulacions universitàries dins de les residències per estudiants, concretament pel que fa referència a la prohibició que els nois visitessin els dormitoris de les noies. El mes de febrer, amb l'excusa que el deganat no donava una resposta satisfactòria a aquest problema, els estudiants de Nanterre van ocupar els dormitoris de les noies. En front d'això, el degà Pierre Grappin va demanar la intervenció de la policia, que va desallotjar l'edifici ocupat amb violents incidents; els fets van

(6) Sindicat d'estudiants influït pels grups d'esquerres que es varen formar durant la Guerra d'Algèria. Es tractava d'un grup minoritari però a la pràctica l'únic bloc universitari políticament organitzat en aquells moments (Mouriaux *et al.*, 1992).

acabar amb l'obertura d'un expedient d'expulsió del complex de la residència de tots aquells que van participar activament en l'ocupació, a més d'inculpar-los de tenir a la residència prostitutes professionals –joves àrabs provinents de la zona més paupèrrima de Pigalle– vivint clandestinament. La promiscuïtat era un fet incontestable dins del campus des de la seva creació, però aquesta vegada es va barrejar perillósament amb un activisme polític radical que amb el temps s'anirà estenent per tot el país (Crouzet, 1969, p. 333).

Durant tot el 1967, Nanterre es va constituir en el nucli dur de molts grups de caire revolucionari que, a resguard dels simpatitzants del campus, anaven preparant i emmagatzemant manifestos, pòsters, fulls volants, etc. La intervenció policial als dormitoris va enrarir l'ambient del campus i al començament del curs la vida universitària patia un seriós deteriorament. Cal afegir-hi que aquell mateix any l'examen d'accés a la universitat, el *bac*, va ser inusualment més fàcil, amb la consegüent saturació d'alumnes que l'administració de la universitat va trobar de cop, situació que oferia certes similituds amb el que ja passava feia temps a la Sorbona⁷.

Un nou conflicte va esclatar aquesta vegada com a punt d'eclosió al departament de Sociologia, creat el 1965 i comandat pel filòsof i urbanista Henri Lefebvre, expulsat del Partit Comunista Francès i cara visible de la tendència més moderna del marxisme universitari. Tres sociòlegs amb un cert prestigi i influència dins de la universitat, Alain Touraine, François Borricaud i Michel Crouzier, el van acusar d'obrir les portes del departament a una sèrie de joves professors que no tenien el mínim exigible per impartir la docència i que l'únic requisit acadèmic que podien exhibir era el seu radicalisme polític (Anzieu, 1968, pp. 22-25). Criticaven la introducció de nous mètodes que estaven centrats exclusivament en l'anàlisi política del que passava en aquells moments a França i d'haver transformat les classes en *happenings* de propaganda revolucionària. Lefebvre es va prendre això com una afronta per part de Touraine que precisament l'havia substituït com a cap del departament de Sociologia. Lefebvre, amb l'ajuda dels seus protegits, va iniciar una campanya de boicot dins del departament per tal d'entorpir el desenvolupament del recent estrenat Pla Fouchet de reforma, que tenia com a objectiu professionalitzar les carreres menys tècniques. Per si no hi havia prou amb això va començar a circular entre la comunitat universitària de Nanterre el comentari de l'existència d'una llista negra, confeccionada per personal administratiu i professors de tendència conservadora, en la que estaven inclosos tots aquells estudiants que militaven en grups d'esquerra, amb la finalitat de suspendre'ls en els exàmens⁸.

(7) Abans de 1968, les universitats franceses no tenien el control sobre les admissions i estaven obligades a acceptar qualsevol estudiant que volgués matricular-se. En el cas de Nanterre, a principis de novembre, mes d'inici del curs de 1967, les expectatives de registre varen superar tota previsió i el campus va patir un excés de 5.000 estudiants que demanaven entrar per primera vegada a la universitat si bé l'oferta de places era insuficient per acollir-los. En aquest sentit, la Facultat de Dret i Economia va haver de traslladar una part dels seus alumnes a dependències de la Facultat d'Arts.

(8) François Crouzet, en el seu article publicat l'any 1969, en què explica la seva experiència com a professor a Nanterre durant aquell període, afirma que l'existència de les «listes negres» no tenia cap fonament. Argumenta que el mes de juny del 1967, durant una conversa telefònica amb el professor lector Henri Raymond, un membre del personal administratiu li va expressar la seva sorpresa que un estudiant que havia estat protagonista directe dels disturbis de la residència no havia pogut examinar-se. Raymond va parlar d'això amb Lefebvre i, segons Crouzet, a aquest li va faltar temps per fer córrer la veu que realment existien unes «listes negres», les víctimes de les quals eren militants d'esquerra.

A principis de curs, els estudiants de Sociologia decideixen convocar una vaga com a protesta contra el Pla Fouchet amb un intent de parilitzar les classes i transformar-les en uns espais de debat sobre els problemes de la universitat i la política. L'UNEF de Nanterre es presenta com la força aglutinadora de la vaga actuant aquesta vegada des de dins: alguns escamots, fonamentalment estudiants de Sociologia, envaeixen les aules d'altres departaments, fan callar els professors per informar del dret a la vaga i de la necessitat de dur-la a terme. El 25 de novembre es convoca un consell de professors de totes les categories seguit d'una assemblea general on s'acaba decidint acceptar algunes de les demandes dels estudiants especialment la creació en l'àmbit departamental i de la facultat de «comissions paritàries» amb una composició al 50% entre els membres del personal docent i administratiu i els estudiants. Aquesta decisió amb el ple suport del degà Grappin tenia l'objectiu de prevenir l'agudització del conflicte, però no va saber calcular amb prou claredat el poder i determinació de les forces extremistes que actuaven a l'interior del campus. A més, la posada en pràctica d'una política universitària progressista –fonts de finançament addicionals, increment del nombre de professors, obertura de noves aules– arribava potser massa tard.

Els grups d'extrema esquerra s'estaven organitzant amb el reclutament i entrenament en tècniques de guerrilla i propaganda revolucionària d'una part considerable dels estudiants del campus (Glucksmann, 1968; Touraine, 1968). Tot i la variada composició dels grups que actuaven –trotskistes, castristes, guevaristes, proximesos, anarquistes– hi havia un principi d'unió dirigit a atacar i destruir la «universitat burgesa», un esforç d'unitat que estava per damunt de les diferents ideologies i que era el que en el fons va donar força moral a la revolta. En aquesta estratègia d'unitat d'acció un estudiant de Sociologia, amb certes peculiaritats, va jugar un paper decisiu en tot el que havia de venir: Daniel Cohn-Bendit. Pèl-roig, cridaner, aspre i amb una actitud desafiant, però també amb una oratòria excel·lent, va emergir com el líder i agitador dels estudiants. D'altra banda, els militants d'esquerra de Nanterre no actuaven de forma espontània sinó que rebien el consell i l'ajuda de grups de l'exterior, com ara de l'organització clandestina de caire trotskista anomenada Grup Lambert, dels maoistes de l'École Normale Supérieure o del Partit Socialista Unificat de l'École Normale de Saint-Cloud i dels quals es sospitava que rebien finançament des d'Alemanya de l'Est i Xina (Crouzet, 1969, p. 338).

Tot l'entramat de grups i organitzacions que operaven dins de la universitat de Nanterre dominaven un territori aïllat del centre de la ciutat de París i per tant –a diferència dels estudiants de la Sorbona que es movien pel Barri Llatí– amb la total absència, al menys de forma permanent, de les forces policials. Amb els edificis totalment desprotegits –només hi havia un total de quinze bidells que superaven l'edat de seixanta anys–, el gener de 1968 varen començar una sèrie d'incidents a l'interior de les dependències que pertanyien al campus i les autoritats es van veure abocades a cridar les forces de l'ordre, que usaren una contundència desmesurada, moment que els grups radicals van aprofitar per exterioritzar la lluita fora de la universitat, on volien fer entendre que aquesta repressió contra els estudiants era un efecte més de la política autoritària de la societat capitalista⁹. A partir d'aquest mo-

(9) En aplicació d'aquesta estratègia, el 8 de gener, el dia que el ministre de Joventut i Esports, Françoise Missoffe, inaugurava el gimnàs amb piscina coberta al campus de Nanterre, Daniel Cohn-Bendit i un

ment els incidents es multipliquen¹⁰. Davant la pressió de tots aquells que creuen en la necessitat de tancar la universitat durant un període limitat, amb l'objectiu de frenar l'escalada de violència que s'havia apoderat de Nanterre i resistir els extremitats, el degà Grappin ordena, una vegada persuadit el rector i ministre d'Educació, Alain Peyrefitte, la suspensió de les activitats acadèmiques fins l'1 d'abril.

La reobertura de Nanterre no va canviar la situació. Ara moltes aules estaven ocupades i els enfrontaments entre els grups radicals i els alumnes i professors, endemés del personal administratiu, que no estaven d'acord amb la seva actitud, es multipliquen i efectius antidisturbis de la policia, les forces del CRS –Corps Républicain de Sécurité– acordonen el campus. Cal dir també que les parets dels edificis que havien estat netejades durant la suspensió d'activitats tornen a estar plenes de propaganda revolucionària, aquesta vegada amb un to encara més violent. La distribució de pamflets ciclostilats és prou explícita sobre les activitats que s'estan organitzant: preparar còctels molotov, segellar els panys de les portes de les oficines d'administració... El 25 d'abril els estudiants propers al Partit Comunista Francès organitzen un míting amb Pierre Juquin, membre del Parlament; en el moment de començar la conferència, els trotskistes i els maoistes envaeixen la sala, desmunten l'escenari i Juquin ha de sortir per la porta d'emergència. Laurent Schwartz, un prestigiós matemàtic d'esquerres, que també havia de parlar, és insultat per Cohn-Bendit i desisteix de fer-ho (Beaujeu, 1969).

Són molts els grups de piquets armats amb pals i barres de ferro que volten per dins i fora de les instal·lacions universitàries i d'altres que passen el temps a l'interior de la residència instruint en tècniques de lluita urbana a un nombrós grup de persones. Les autoritats temen un sabotatge generalitzat quan comencin les avaluacions el mes de maig i finalment no es posen d'acord sobre quin tipus de seguretat hi ha

---

grup de companys irrompen a la cerimònia d'obertura de les instal·lacions i pregunten irrespectuosament al ministre sobre el fet de la publicació d'un informe oficial que tractava de la situació actual de la joventut francesa i que es lamentava dels problemes sexuals dels estudiants. Com que Cohn-Bendit era ciutadà alemany, el ministre de l'Interior, una vegada assabentat de l'incident, demana la seva deportació fora de França. Finalment, això no es va produir per la intervenció, entre d'altres, del propi Missoffe que creia que era una acció força desmesurada.

- (10) El 26 de gener els estudiants acusen el degà Grappin d'infiltrar membres de la policia dins del campus. Les parets dels edificis s'omplen de cartells titllant-lo de nazi. Els enfrontaments amb el personal administratiu i de serveis, que els recriminen la seva actitud, acaben amb la presència d'una dotzena de dotacions policials i una càrrega contra els manifestants que els esperen amb cadires, bancs, barres de ferro, etc. En les setmanes següents, sota un clima molt enarrit, els grups més radicals reparteixen pamflets on s'ataca a Grappin i a tots aquells professors i estudiants que li donen suport. El dia 29 el degà fa una declaració que afirma que no tolerarà cap acte de violència i comina els professors a informar els estudiants durant les classes. Això comportarà un enrocament per part dels grups radicals i a principis del mes de febrer proclamen que en l'àrea residencial del campus queden abolides totes les regulacions disciplinàries. En una campanya iniciada per obligar els professors a sumar-se a aquesta iniciativa, una part dels estudiants envaeixen l'habitació del professor de Psicologia, Didier Anzieu, que havia refusat firmar i és agredit amb el llançament d'ous i cops de puny –i, a més, li tallen la llum. El mes de març un estudiant de Nanterre és detingut i interrogat en relació a l'atac amb bomba que van patir les instal·lacions de l'American Bussines Offices a París. Els radicals acusen el personal d'administració d'haver fet una denúncia a la policia incriminant-lo. El dia 22 hi ha un concert a la sala del teatre on uns 150 radicals envaeixen l'escenari i fan un discurs contra l'imperialisme americà i la repressió policial. A finals de març, Nanterre apareix inundada de pamflets, pòsters i grafitis mentre grups d'estudiants preparen una «jornada de lluita» per divendres 29, durant la qual s'ocupen les dependències dels departaments de filosofia, psicologia i sociologia, que queden convertits en espais de discussió política –sobre temes com la universitat burgesa i la cultura de classe, el revisionisme soviètic i l'imperialisme nord-americà, l'autoritarisme administratiu i docent, demanant alhora la llibertat sexual pels estudiants; finalment, conviden a tots a practicar el que anomenen «violència creativa».

d'haver dins el campus, ja que molts professors es neguen a fer exàmens sota protecció policial. La convocatòria d'una «jornada antiimperialista» per al 2 de maig es preveu molt conflictiva. Els radicals entren a les aules on es fa classe. A l'aula de cinquè de la carrera d'Història, el professor René Remond arriba a primera hora de la tarda com fa habitualment per impartir la seva docència i es troba que un grup d'estudiants estan veient una projecció de documentals sobre Cuba i Vietnam. Els estudiants d'extrema dreta, que s'esperen fora, pressionen Remond perquè tregui de l'aula als radicals d'esquerra, però quan intenta dirigir-se als presents la resposta que obté és el llançament de projectils de tota mena. Amb el pretext que membres del moviment feixista Occident, vinguts de París, els volen atacar, els grups d'extrema esquerra prenen posicions en llocs estratègics a l'interior de les dependències del campus i al sostre dels edificis, on armats amb pedres vigilen els moviments de la policia que està estacionada no gaire lluny d'allà.

L'endemà al matí, el degà Grappin apareix per televisió i anuncia que es tanca Nanterre fins nou avís amb la intenció d'anar reobrint a poc a poc els departaments per aïllar els radicals al departament de Sociologia. A partir d'aquí, la revolta de Nanterre es difumina i es trasllada al Barri Llatí, on han anat a parar molts dels estudiants armats i s'han concentrat en el pati de la Sorbona, lloc des d'on començarà a estendre's la revolta per la ciutat de París i, a partir del 6 de maig, per tot França.

La universitat després de la revolta: l'experiència de Vincennes

Una vegada ha acabat la revolta, el sistema universitari francès és objecte de la Llei d'Orientació que hem esmentat al principi. Fruit d'aquesta llei és la creació, aquell mateix any de 1968, d'una nova universitat de caire experimental i que històricament ha estat associada al grup de pensadors més innovadors del moment: Todorov, Schérer, Deleuze, Lyotard, Cixous, Lacan, Irrigaray, Castel, Passeron, Foucault, Ranciè-re, Serres, Badiou, Balibar, Châtelet... En aquest sentit, tot sembla indicar que la universitat de Vincennes venia a satisfer els desitjos del ministre d'Educació Edgar Faure, que pensava en l'establiment d'una universitat que fos l'aparador de la modernitat (Debeauvais, 1976). La Sorbona havia estat la principal víctima de la crisi durant aquells dies, i tretze petites universitats de nova creació la reemplacen minvant la seva magnitud –la Universitat de Vincennes és designada com a París XVIII–, tot iniciant així un nou cicle experimental amb l'objectiu d'anar construint la universitat del futur.

Vincennes era una d'elles i molt especialment perquè representava a la pràctica un laboratori per anar fent realitat les idees més innovadores sobre l'ensenyament de grau superior, introduïa cursos sobre cinema, semiòtica o psicoanàlisi i es preveia un nombre reduït d'alumnes, al voltant d'uns 8.000, treballant en petits grups. Va ser la primera universitat que va obrir les portes a estudiants que no havien cursat altres estudis no centrats en el batxillerat; la primera a integrar efectivament la recerca en les activitats les UER, i que reemplaçaven l'antiga divisió en departaments; la primera a jugar la carta de la tan desitjada «pluridisciplinarietat» i altres promeses fruit de la Llei d'Orientació –creació de filials, control continu dels aprenentatges, nou sistema de publicacions, formació permanent, etc. Els primers anys es prometien feliços per a tots aquells que d'una manera o una altra hi participaven activament.

Els dossiers que va publicar en el seu moment Michel Debeauvais (1976) ens mostren tot un seguit de documents oficials, del Consell d'Universitat, de les actes de les reunions de professors, d'estudiants, de les negociacions polítiques i sindicals, de molts comentaris del dia a dia, posades en comú i perspectives de futur. D'altra banda, queda reflectida en aquests documents la idea precursora de la posada en funcionament d'allò que es coneix com a «universitat oberta», essencialment pel que fa referència al món del treball. Al principi de 1970, el 75% dels estudiants són assalariats, el 27% tenen més de trenta anys –el 67% més de vint i cinc– i el 35% no provenen del batxillerat. Aquesta barreja li va conferir un caire específic que constituïria la veritable originalitat de Vincennes en front de la clientela habitual de la universitat, seleccionada a través del *bac*¹¹.

Però, tot i així, per què des de mitjan dels anys setanta es parla d'una *crisi* a Vincennes? Els principals factors que provoquen aquesta crisi, segons les informacions que ens proporcionen els «dossiers de Vincennes», serien els següents: d'una banda, el creixement del nombre d'estudiants no va estar acompanyat d'un augment presupostari i d'aquí la ràpida degradació de les instal·lacions del campus; d'altra banda, l'obertura de Vincennes al món del treball va suposar que es convertís en caixa de ressonància dels conflictes econòmics i polítics que tot i ser estructuralment exteriors van entrar de ple en l'àmbit de l'ensenyament; cal afegir, també, que el tipus d'estudiants que va acollir i la politització endèmica de la universitat va arrossegar un bon nombre de professors a una dinàmica extraeducativa que va incidir d'una manera més aviat negativa sobre el currículum i l'organització departamental.

El principi subjacent en la forma de funcionar de Vincennes era el de «participació», contemplat en la Llei d'Orientació del govern del general Charles De Gaulle, i adoptat després per Pompidou, com un dels elements fonamentals perquè el sistema universitari desactivés possibles conflictes de futur. Aquesta idea fou llançada pel propi De Gaulle en una al·locució televisada el 24 de maig fent referència als beneficis compartits de la cogestió. Aviat però començarien els problemes derivats d'aquesta idea. El professor d'Antropologia, Emmanuel Terray, va rebutjar públicament la Llei en un article al diari *Le Monde* (12 de gener de 1969) amb l'argument que la participació comportava el ressorgiment de l'antiga ideologia liberal, que negava la realitat del conflicte de classes donant per segur que els ciutadans, els empresaris, els estudiants o els obrers, tenien el mateix interès en la prosperitat de la nació.

Des d'un punt de vista administratiu, l'organització de Vincennes tenia un començament prometedor. Raymond Las Vergnas, degà de la Sorbona, en va ser el responsable i alhora president de la Comissió d'Orientació, els membres de la qual tenien un prestigi insuperable dins i fora del món universitari: Roland Barthes, Jacques Derrida, Le Roy Ladurie i George Canguilhem. Aquesta Comissió va ser l'encarregada d'escollir els primers professors que alhora formarien el que es va anomenar com el «noyau cooptant» –responsables que, al seu torn, havien d'escollir el personal docent. L'oportunitat de crear nous departaments sense la intermediació del deganat ni de cap altra instància universitària superior va proporcionar a cada

(11) Pel que fa referència a la investigació, no tots els estudiants formen part d'un grup dirigit de recerca amb l'objectiu d'aconseguir un diploma o un doctorat, sinó que alguns estudiants ho fan des d'una perspectiva personal de formació i promoció.

responsable del «noyau cooptant» un immens poder per envoltar-se dels professors més afins.

La primera polèmica important es va donar a l'hora de constituir el departament de Psicoanàlisi, que per primera vegada, i amb el consentiment de Las Vergnas, es convertia en un ensenyament independent fora dels àmbits de la medicina i la psicologia, on havia estat integrat fins al moment. Serge Leclaire, durant un temps col·laborador de Lacan¹² i psicoanalista reputat, va ser nomenat director del departament, atès que amb la seva presència s'evitava l'establiment del nucli dur de la psicoanàlisi de tendència experimental i conductista, rere la qual s'amagaven les figures eminentes del Partit Comunista Francès. Jacques-Alain Miller, professor de la universitat de Besançon i editor de la revista *Cahiers pour l'analyse*, va ser cridat per formar part del departament després que altres candidats declinessin l'oferta. Quan es va conèixer que pertanyia a un grup que tenia entre els seus objectius la destrucció de la universitat, Leclaire el va voler transferir a filosofia però Miller no només es va negar sinó que se li van unir el seu germà Gérard i la seva parella Judith, propers al grup revolucionari Gauche Prolétarienne. Durant una conversa amb dues investigadores que estaven realitzant una recerca sobre la crisi de l'educació, Judith Miller no va tenir cap problema en afirmar que faria tot el possible per aconseguir que la universitat funcionés cada vegada pitjor¹³. Aquest comentari va aparèixer en una revista que el mateix Pompidou va tenir l'oportunitat de llegir. El successor de Faure al capdavant del Ministeri d'Educació, Olivier Guichard, la va acomiadar immediatament. Rere d'aquest conflicte apareixia certa realitat entorn al currículum que es desenvolupava a Vincennes, les anomenades «Unitats de valor» introduïdes per la Llei d'Orientació. És a dir, per obtenir una llicenciatura, els estudiants havien d'aconseguir trenta unitats, vint de la disciplina troncal i deu d'una subordinada. Les avaluacions i la concessió de crèdits es van tornar una farsa a les classes amb professors que, igual que Judith Miller, simpatitzaven amb la Gauche Prolétarienne: es donaven els crèdits sense haver cursat les assignatures.

Tot això recreava un ambient que pocs anys abans ja s'havia viscut a Nanterre i altres universitats. De fet, el conflicte més important a Vincennes té a veure directament amb la revolta de maig. Al final de gener de 1969, l'administració d'un col·legi d'estudiants de secundària situat al boulevard Saint-Michel va prohibir que els alumnes veiessin pel·lícules sobre els successos de maig i van tallar l'electricitat. Els estudiants es van revoltar i l'aparició de les forces de l'ordre va fer esclatar una revolta a la Sorbona, que era molt a prop, i on precisament a aquella hora s'estava realitzant una concentració per protestar per la insuficiència de beques. Es va ocupar el rectorat i va haver-hi enfrontaments durant tot el dia. La notícia d'aquest succés va arribar a Vin-

(12) L'actitud de Lacan davant la creació de Vincennes va ser un tant ambigua i no poques vegades contradictòria. Va tenir poca participació en el departament i l'únic contacte que va tenir amb els estudiants va acabar de la pitjor manera. Segons explica ell mateix en el dissetè volum de *Le Séminaire* (1991, p. 240), quan intentava raonar sobre la utilitat dels cursos de psicoanàlisi tot i que no proporcionessin capacitat psicoanalítica, un estudiant va començar a despullar-se, i com que Lacan veia aquests actes, més aviat teatrals, com una forma d'explotar el cos, el va incitar a despullar-se del tot. Llavors va acusar els estudiants de Vincennes de ser esclaus del règim de Pompidou: «Tampoc enteneu això. El règim us està exhibint. Està dient: "Mireu-los venir". Adéu per avui. Hem acabat». I ja no va tornar més.

(13) «La universitat és un aparell de l'Estat, un fragment de la societat capitalista i el que sembla ser el paradís del liberalisme no ho és en absolut. No crec que es pugui destruir sense el conjunt del sistema. Tot el que es por fer és aconseguir que funcioni el menys possible» (Hamon i Rotman, 1988, p. 58 i ss).

cennes, on es va votar d'immediat l'ocupació dels edificis i la construcció de barricades a les entrades i les escales d'accés. Uns 2.000 policies antidisturbis els van envoltar i els van donar un ultimàtum: o abandonaven voluntàriament l'edifici o haurien d'afrontar les conseqüències. La majoria, entre ells molts professors, va escollir quedar-se: la policia va atacar als voltants de la una de la matinada i varen detenir 220 persones.

Les conseqüències que va patir la universitat de Vincennes varen ser nefastes pel que fa a la vida acadèmica. Les condicions materials es van anar deteriorant davant de la deixadesa dels responsables creant-se una microsocietat que poc tenia a veure amb el desenvolupament normal d'un campus universitari. Un mercat improvisat i extraoficial va aflorar a les instal·lacions, on es venien entrepans, menjar àrab, instruments musicals, roba, substàncies estupefaents, entre d'altres objectes, i llibres que havien estat agafats de la llibreria Maspero, o la Joie de Lire, que seguia la política de no perseguir els lladres i, sobretot, de la biblioteca de la universitat que s'anava buidant sense que ningú ho impedís.

La desvalorització de Vincennes tant en l'àmbit acadèmic com en el professional es va veure aguditzada per les diferències ideològiques que enfrontaven els grups més importants dins de la comunitat universitària. D'una banda, el sector trotskista encapçalat per l'expert en economia Henri Weber, que veia com Vincennes li oferia l'oportunitat d'afeblir la universitat burgesa en el seu punt més dèbil; els més extremitistes, el Comité de base pour l'abolition du salariat et la destruction de l'Université, estava totalment en contra del sistema d'avaluacions. D'altra banda, hi havia els seguidors del Partit Comunista Francès, que eren el blanc de tots els atacs dels altres grups; eren els que rebien escopinades quan baixaven les escales a l'abandonar les aules després de classe –segons explica Jacques Rancière–. Quant als professors, després de l'aliança entre els trotkistes i comunistes, eren increpats pels maoistes de forma contínua. Étienne Balibar mai podia fer classe en condicions perquè sempre l'estava esperant un piquet per boicotejar-lo. Al cap d'un temps, va abandonar Vincennes reconeixent el seu fracàs. Tots aquells professors que els maoistes consideraven moderats també eren objecte d'atacs. Per bé que va participar directament en la revolta de Vincennes, Foucault era considerat un tecnòcrata gaullista; sistemàticament es trobava l'aula amb el pany manipulat i passaven dies sense poder-hi entrar. Serres, Châtelet, Colombel, eren altres professors que es trobaven en una situació semblant (Manceaux i Chapsal, 1970).

Era tal la degradació de Vincennes que el ministre Guichard va anunciar que algunes llicenciatures per ser «massa especialitzades» –és a dir, centrades en algun aspecte exclusiu de la realitat, com la filosofia– no tindrien validesa nacional. Van passar alguns anys fins que va arribar el reconeixement d'algunes titulacions suspeses però ja amb un contingut molt diferent. Tot i tenir molts elements en contra, la lluita pel reconeixement d'aquestes titulacions per part d'alguns professors i alumnes va ser intensa. Val la pena citar la rèplica de Foucault a Guichard, en el setmanari *Le Nouvell Observateur*, el febrer de 1970, perquè en certa forma resumeix l'esperit d'un compromís que anava més enllà del discurs acadèmic: es tractava de l'experiència de «la llibertat, que no diré que és total, però sí tan completa com és possible en una universitat com Vincennes. Hem definit dues àmplies àrees d'ensenyament: una que es dedica bàsicament a l'anàlisi política de la societat i una

altra que es dedica a l'anàlisi del fet científic i a l'anàlisi d'un cert nombre de dominis científics. Aquestes dues regions, política i ciència, ens assemblen a tots nosaltres, alumnes i professors, les més actives i fructíferes» (Macey, 1995, p. 295).

El Maig del 68: reflexió quaranta anys després

En l'actualitat, les reflexions a propòsit de la revolta dels estudiants i les seves conseqüències polítiques estan lluny del marc conflictiu real en què es varen produir els fets. Però això és un efecte històric que té una ressonància més aviat plegada de romanticisme, i en alguns casos de revisionisme, per part d'aquells que d'una manera o d'una altra hi varen participar. Molt distants queden les imatges d'aquells dies de maig en què els turistes van haver de ser evacuats d'urgència a llurs ciutats d'origen, Brussel·les, Gènova, Frankfurt, Barcelona, etc., per la vaga del gremi de conductors. París en aquells dies era una ciutat presa pels obrers i els estudiants: controlaven els titulars dels mitjans de comunicació, la minsa producció industrial que encara hi havia en funcionament, l'abastiment de combustible, només subministrat als serveis mèdics i, fins i tot, amb la connivència dels grangers, el preu del menjar –la llet va passar de 80 a 50 cèntims de franc i les patates van baixar 48 cèntims per quilo.

El temps que ha transcorregut d'ençà la revolta ha fet desaparèixer la plenitud d'unes lluites populars que ara, molts anys després, s'apropen a nosaltres amb un ressò commemoratiu totalment desafecte amb la realitat del que va passar tant dins com fora de la universitat. Aquesta encara és objecte de l'enèsima reforma, avui disfressada de progrés amb el *pacte* de Bolonya i que afecta per igual tots els països de la Unió. A partir dels fets del Maig del 68 sembla que s'hagi interposat una separació entre la realitat històrica dels conflictes –no només pel que va ocórrer a França sinó també en la mateixa època a Amèrica Llatina o Àfrica– i la reflexió profunda sobre el que va passar, per tal de construir un *cordó sanitari* de caire geogràfic i convertir tots aquests esdeveniments no pas en una anàlisi d'actualitat sobre el que succeeix en l'interior del nostre sistema *democràtic* sinó més aviat com uns esdeveniments que amb prou feines es poden entendre com eventualitats, contingències i casualitats de la història contemporània. És a dir, són fets llunyans que no s'interpreten directament i sense embuts –potser pels perills contaminants que enceta l'actualització de tota revolta popular ni que sigui per commemorar-la– sinó que són explicades com unes lluites populars que no passen de ser una història llunyana, per no dir antiga, i que al final acaben deduint-se com uns esdeveniments que en última instància no van trastocar els fonaments en què arrela tot sistema polític. La guerra civil del 36: una guerra entre germans; la dècada dels setanta a Xile: terrorisme obrer contra terrorisme d'Estat; i el Maig francès del 68: el desencant festiu d'un grapat de joves de la burgesia.

El quarantè aniversari del Maig del 68 ha estat marcat, com ocorre cada deu anys, per la publicació de noves anàlisis en *fred* que recullen les impressions d'alguns personatges que van viure, molts d'ells bastant de lluny, la revolta francesa. Altres ni la van viure però s'atreveixen a proclamar reflexions sota la influència de diverses tendències que van de l'esquerra progressista fins el conservadorisme més postmodern. Més o menys ja ens podem imaginar els resultats. Com a testimoni directe i com un dels principals actors de la revolta, tenim les noves reflexions de Daniel Cohn-Bendit, publicades en un llibre d'entrevistes amb Stéphane Paoli i Jean Viard

titulat *Forget 68*, en què encara segueix afirmant la idea que la revolta va ser produïda d'un malestar generacional on finalment va acabar guanyant la cultura democràtica i per tant no cal mirar enrere. «Mai 68, c'est fini!» afirma Daniel Cohn-Bendit donant a entendre que s'ha d'oblidar aquell passat per mirar el futur que passa indiscutiblement per enfortir el poder de la Unió Europea i és dins d'aquest context on és possible aspirar a més. Amb un to més didàctic ha aparegut el llibre de Patrick Rotman, estudiant d'història durant la revolta, i Laurence Devillairs, amb un títol força explícit: *Mai 68 raconté à ceux qui ne l'ont pas vécu*. En unes poques pàgines intenten explicar al lector que la distància en el temps ens ha de permetre considerar aquells fets no pas com una ideologia sinó més aviat com un esdeveniment històric allunyat de la mitologia que progressivament s'ha anat construint amb el temps al voltant de la revolta.

Per acabar, cal esmentar una obra estranya escrita per André i Raphaël Glucksmann, pare i fill respectivament, que ha estat titulada *Mai 68 expliqué à Nicolas Sarkozy* i que no deixa de ser una reacció interessada davant els exabruptes que el president de la República Francesa va llançar contra el Maig del 68 durant una allocució pública a Bercy, el 29 d'abril de 2007, en la que casualment André Glucksmann també hi era present al costat de Sarkozy. Davant les crítiques rebudes, el filòsof francès es desmarca amb un discurs a dues veus que simbolitza el diàleg entre dues generacions separades per quaranta anys d'història. André Glucksmann, que porta la veu cantant, i el seu fill Raphaël que li segueix la veta filosòfica, acaben parlant de «revolucions mentals», bo i fent referència a la «insurrecció de les consciències» en conflictes com el de Ruanda i la legitimitat de la intervenció dels EUA a Iraq com un acte inevitablement necessari per alliberar tot un poble sotmès a la tirania. Del Maig del 68, en diuen ben poca cosa, però tot plegat acaba convertint-se en un elogi de Sarkozy, pel que professen una gran admiració: «Benvolgut Nicolas. Per la mateixa raó que és molt bo denunciar l'arcaisme dels retardats de Maig 68, que segueixen muntant els seus numerets, la retòrica anti 68, unilateral, és poc assenyada per als electors de més de 60 anys i menys de 25: uns, tenen bons records; uns altres, segueixen somiant. Siguem seriosos. Maig 68 va ser la major vaga obrera de la història de França. Van ser algunes conquestes socials. Però, sobretot, va anunciar el desbloqueig de la societat francesa. El pitjor d'aquella crisi de civilització, que anava molt més allà de les fronteres de França i qualsevol Estat, va ser el nihilisme que va desembocar en el terrorisme. El millor i que no has d'oblidar va ser l'emergència d'un esperit antitotalitari, la contestació del comunisme i els cràpules stalinistes, el començament de la fi del Partit. A la meua manera de veure, el millor hereu polític de la franquesa brutal de Maig 68 ets tu, Nicolas Sarkozy» (p. 24).

Referències

- Altbach, P.G.; Laufer, R.S. (1972) *The New Pilgrims: Youth Protest in Transition*. Nova York, MacKay.
- Amestoy, V.G. (1968) *Les Universités françaises*. Paris, Éducation et gestion, INAS.
- Anzieu, D. (1968) *Ces Idées qui ont ébranlé la France (Nanterre, novembre 1967-juin 1968)*. Paris, Fayard.
- Beaujeu, J. (1969) «Terrorisme ou légitime défense». *Le Monde*, 5 de febrer.
- Ben-David, J. (1968) *La recherche fondamentale et les universités. Réflexions sur les disparités internationales*. Paris, OCDE.
- Boudon, R. (1969) «La crise universitaire française: essai de diagnostic», *Annales*, 24, pp. 738-764.
- (1977) «The French University Since 1968». *Comparative Politics*, 10 (1), pp. 89-119.
- Cohen, H. S. (1978) *Elusive Reform: The French Universities, 1968-1978*. Boulder, Westview Press.
- Cohn-Bendit, D. (2008) *Forget 68*. Paris, Éditions de L'Aube.
- Crouzet, F. (1969) «A University Besieged: Nanterre, 1967-1969». *Political Science Quarterly*, 84 (2), pp. 328-350.
- Debeauvais, M. (1976) *L'Université ouverte: les dossiers de Vincennes*. Grenoble, Presses Universitaires de Grenoble.
- Formerand, J. (1975) «Policy Formulation and Change in Gaullist France: The 1968 Orientation Act of Higer Education». *Comparative Politics* (Nova York), 8 (1), pp. 59-89.
- Glucksmann, A. (1968) *Stratégies et révolution en France en 1968*. Paris, Bourgois.
- Glucksmann, A.; Glucksmann, R. (2008) *Mai 68 expliqué à Nicolas Sarkozy*. Paris, Denoël.
- Hamon, H.; Rotman, P. (1988) *Génération II: Les années de poudre*. Paris, Seuil.
- Lacan, J. (1991) *Le Séminaire. Livre XVII. L'Envers de la psychanalyse*. Paris, Seuil.
- Lefebvre, H. (1998) *Mai 68, l'irruption*. Paris, Syllepse.
- Lévy-Garboua, L. (1976) «Les Demandes de l'étudiant ou les contradictions de l'université de masse». *Revue Française de Sociologie*, 27, pp. 53-80.
- Macey, D. (1995) *Las vidas de Michel Foucault*. Madrid, Cátedra.
- Manceaux, M.; Chapsal, M. (1970) *Les Professeurs, pour quoi faire?* Paris, Éditions du Seuil.
- Mouriaux, R. et al. (1992) *Actes du colloques «Acteurs et terrains du moviment social de mai-juin 1968»*. Paris, L'Harmattan.
- Osgood, S. M. (1966) «Higher Education in France Today: A Balance Sheet». *Journal of Higer Education* (Ohio), 37 (2), pp. 68-75.
- Rotman, P.; Devillairs, L. (2008) *Mai 68 raconté à ceux qui ne l'ont pas vécu*. Paris, Éditions du Seuil.
- Sirinelli, J.F. (1986) «La Khâgne», a Nora, P. [ed.] *Les lieux de mémoire, II. La Nation*. Paris, Gallimard.
- Tarrow, S. (1993) «Social Protest and Policy Reform: May 1968 and the Loi d'Orientation in France». *Comparative Political Studies*, 25 (4), pp. 579-607.
- Terray, E. (1969) «Nous n'irons pas voter». *Le Monde*, 12 de gener, p. 10.
- Touraine, A. (1968) *Le mouvement de Mai 1968 ou le communisme utopique*. Paris, Éditions du Seuil.
- Vidal-Naquet, P. (1971) *The French Student Up-rising, November 1967-June 1968*. Boston, Bacon Press.

De Nanterre a Vincennes. La universidad francesa y el Mayo del 68

Resumen: El objetivo de este artículo es analizar los aspectos más problemáticos que afectaron a la universidad francesa durante el proceso de Reforma que el gobierno del general Charles De Gaulle se vio obligado a poner en marcha a causa de los sucesos de mayo de 1968. Pero la «revuelta de los estudiantes» estuvo condicionada desde mucho tiempo atrás por un sistema educativo cuyas estructuras estaban en total decadencia. La Ley de Orientación Universitaria aprobada aquel mismo año ni solucionó los conflictos que hacía años arrastraba la universidad ni suministró a la comunidad educativa un proyecto de futuro con garantías de libertad académica. Los ejemplos de dos universidades como la de Nanterre, núcleo central de la revuelta, y la de Vincennes, un proyecto educativo fracasado de la Francia «post-revolucionaria», son la muestra de la dificultad que toda reforma universitaria conlleva más allá de las urgencias que históricamente la hacen necesaria.

Palabras clave: educación superior, reforma educativa, revuelta de los estudiantes, violencia política

De Nanterre à Vincennes. L'Université française et mai 68

Résumé : Cet article est centré pour l'essentiel sur les aspects les plus problématiques dont a souffert l'Université française durant le processus de réforme que le gouvernement du général de Gaulle s'est vu obligé de mettre en œuvre après les événements de mai 68. Mais, la « révolte des étudiants » avait été conditionnée depuis bien longtemps par un système éducatif dont les structures étaient en profonde décadence. La Loi d'Orientation approuvée cette même année n'a pas apporté de solution aux conflits que l'Université traînait depuis des années, pas davantage qu'elle n'a fourni à la communauté éducative un projet d'avenir présentant des garanties de liberté académique. Les exemples de deux universités, Nanterre, noyau central de la révolte, et Vincennes, projet éducatif avorté de la France « post-révolutionnaire », sont la preuve de la difficulté que toute réforme universitaire comporte bien au-delà des urgences qui la rendent historiquement nécessaire.

Mots-clés : enseignement supérieur, réforme éducative, révolte des étudiants, violence politique

From Nanterre to Vincennes: the French University and May 1968

Abstract: The objectives of this article focus principally on the most controversial aspects of what happened to the French university system during the period of reform which General Charles De Gaulle felt obliged to implement after the events of May 1968. Long before the "student revolt", however, the structures of the educational system had fallen into decadence. The Law of Orientation, which was passed in 1968, failed to solve the deeper conflicts that had been plaguing the university system for years. Nor did it provide the educational community with a project for the future built on guarantees of academic freedom. Two universities are offered as examples: Nanterre, which lay at the core of the student revolt, and Vincennes, a failed educational project of "post-revolutionary" France. Together, they provide a sample of the difficulties faced by any university reform in reaching beyond the urgent conditions that make it historically necessary.

Keywords: higher learning, educational reforms, student revolt, political violence